Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2021–2022

35 468 Wijziging van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen in verband met uitbreiding van de hardheidsclausule en invoering van een hardheidsregeling, een vangnetbepaling, een grondslag voor een compensatieregeling alsmede een O/GS-tegemoetkomingsregeling (Wet hardheidsaanpassing Awir)

35 704 Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2021 (Incidentele suppletoire begroting inzake Herstel Toeslagen)

I[1]

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN – TOESLAGEN EN DOUANE

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 september 2022

In de 11e Voortgangsrapportage hersteloperatie toeslagen (VGR)[2] is een aantal toezeggingen gedaan om na het zomerreces van bepaalde onderwerpen u de stand van zaken te schetsen. Deze treft u hierbij aan.

Stand van zaken loket met compensatie afbetaalde schulden

De Tweede Kamer en de ouders hebben meermaals het belang onderstreept van een oplossing voor gedupeerde ouders die hun compensatiebedrag hebben gebruikt om private en publieke schulden te betalen. Daardoor hebben deze ouders hun compensatie anders besteed dan bedoeld voor hun nieuwe start. Als deze schulden binnen de schuldenregeling van de hersteloperatie zouden vallen, kunnen zij deze gedane betalingen terugkrijgen. In de 11e VGR is aangeven dat het loket dat hiervoor wordt ingericht naar verwachting eind september opent. De voorbereidingen bij Sociale Banken Nederland (SBN) verlopen volgens schema en het loket zal op 28 september aanstaande openen. De eerste groep gedupeerde ouders, die voor 1 maart 2021 compensatie van € 30.000 heeft ontvangen, kan vanaf 28 september een aanvraag doen bij SBN. In de praktijk betekent het dat ouders een aanvraag kunnen indienen voor de private schulden die ze hebben betaald met het compensatie-

[1] De letter I heeft alleen betrekking op 35 468.
[2] Kamerstukken II, 2021/22, 31 066, nr. 1093.

kst-35468-I
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2022

bedrag. Voorwaarde is dat deze voormalige schulden zouden zijn overgenomen in de schuldenaanpak, zo moet de schuld op het moment van betalen opeisbaar zijn geweest. Eventuele schulden die door de toeslagpartner zijn betaald met compensatie kunnen ook door de ouder worden ingediend. De toeslagpartner zelf kan geen aanvraag indienen. Ouders die voor 1 januari 2021 publieke schulden hebben betaald met compensatie, kunnen deze ook terugkrijgen via dit loket. Voor ouders die na die datum een betaling aan een publieke schuldeiser hebben gedaan, geldt dat de publieke schuldeiser deze schulden zelf terugboekt. Over de voortgang van het loket wordt uw Kamer geïnformeerd via de voortgangsrapportages.

Eerste uitkomsten pilot mediation na bezwaar

Zoals is toegezegd naar aanleiding van de aangehouden motie van de Tweede Kamerleden Van Dijk/Van Raan[3] geef ik uw Kamer hierbij een overzicht van de stand van zaken. De Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) is een pilot mediation gestart om te onderzoeken of (een deel van de) bezwaarzaken kan worden opgelost via mediation. Uit de ervaringen van ouders blijkt dat niet in alle gevallen de juridisch formele weg, inclusief advisering door de Bezwaarschriftenadviescommissie (BAC), de geschikte weg is naar een antwoord op de hulpvraag. Mediation is erop gericht dat ouders zich gehoord voelen en dat gezamenlijk tot een snelle oplossing wordt gekomen. Voor de pilot zijn 20 ouders benaderd die in bezwaar zijn gegaan. Zij worden tijdens de pilot begeleid door externe, onafhankelijke en hooggekwalificeerde mediators. Indien overeenstemming wordt bereikt over de gemaakte afspraken, worden deze vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst en trekt de indiener van het bezwaar dat in. Aan de rechtsbescherming van de ouder wordt geen afbreuk gedaan, slaagt de mediation niet dan wordt de bezwaarprocedure voortgezet en deelname is vanzelfsprekend vrijwillig. Mediation met de eerste deelnemende ouders is inmiddels gestart. Op basis van de resultaten van de pilot zal worden besloten over opschaling. De animo voor deelname aan de pilot is groot. In twee dossiers is de mediation inmiddels met succes afgerond. De uitkomsten zijn in die gevallen opgenomen in een vaststellingsovereenkomst (VSO). De eerste reacties van ouders en hun advocaten en ook van de vertegenwoordigers van UHT zijn positief. Verdere uitkomsten volgen uit de enquêtes die worden afgenomen door een onderzoeksbureau en de evaluatie die daaruit volgt. Ik streef ernaar mediation breder te implementeren. Ik verwacht een positieve evaluatie van de pilot dit najaar, zodat we vanaf begin 2023 op grotere schaal mediation kunnen inzetten. De voorbereidingen hiervoor worden getroffen. In de 12e VGR wordt uw Kamer over de voortgang van de pilot en de tussentijdse evaluatie nader geïnformeerd.

Eerste uitkomsten praktijktest vaststellingsovereenkomsten

Eén van de mogelijke oplossingen uit de herijking, naar aanleiding van verzoeken van verschillende ouders, advocaten en leden van de Tweede Kamer, is het aanbieden van een alternatieve herstelroute in de vorm van een vaststellingsovereenkomst (VSO). Het kabinet denkt dat deze VSO-route van meerwaarde kan zijn voor ouders en een bijdrage kan leveren aan meer gelijkwaardigheid in het herstelproces, en wordt hierin ook ondersteund door de recente moties van de leden Tweede Kamerleden Alkaya en Paul/Kat.[4] Deze vorm van herstel wordt momenteel getest in een belangrijke VSO-praktijktest, waaraan 15 ouders deelnemen. De praktijktest is eind juni gestart met een informatiebijeenkomst voor de

[3] Kamerstukken II 2022–2023, 31 066, nr. 1072.
[4] Kamerstukken II, 2021/22, 31 066, nrs. 1069 en 1070.

geselecteerde deelnemers. Alle 15 geselecteerde ouders hebben na afloop aangegeven graag deel te nemen aan de praktijktest. De groep ouders bestaat deels uit ouders waarvoor nog geen integrale beoordeling is uitgevoerd en deels uit ouders die zich, na een integrale beoordeling, hebben aangemeld bij de Commissie Werkelijke Schade. Hiermee onderscheidt de pilot zich van de pilot «mediaton na bezwaar» waarin de uitkomsten eveneens worden vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst. Na hun aanmelding hebben de ouders een uitnodiging voor een intakegesprek ontvangen.

Eind augustus hebben 13 van de 15 intakegesprekken plaatsgevonden. Tijdens deze gesprekken is aan de ouder, in het bijzijn van de eigen advocaat, de ruimte geboden om zijn/haar verhaal te vertellen. Uit de terugkoppeling met ouders blijkt dat ouders de aanloop naar het intakegesprek soms spannend vinden. De intakegesprekken zelf worden als prettig ervaren, waarbij ouders erkenning voor hun situatie voelen en aangeven het te waarderen dat alle aanwezigen de tijd vrijmaken om naar hun verhaal te luisteren. Na deze intakegesprekken zijn de advocaten van de ouders gestart om – samen met de ouders – een schadeoverzicht op te stellen. Waar nodig ondersteunt een letselschadespecialist daarbij. Indien de ouder reeds een integrale beoordeling heeft ontvangen, betreft het schadeoverzicht de restschade waarvoor de ouder compensatie vraagt. Indien de ouder nog geen integrale beoordeling heeft ontvangen, stelt een medewerker van UHT een compensatievoorstel op met dezelfde elementen als een reguliere compensatieberekening. Dit compensatievoorstel dient vervolgens als startpunt voor het opstellen van het schadeoverzicht.

Vanwege de beperkingen in beschikbaarheid van ouders en advocaten gedurende de zomerperiode vergt het uitvoeren van de intakegesprekken en het opstellen van de schadeoverzichten meer tijd dan vooraf voorzien. Hoewel iedereen de intentie deelt om snelheid te maken met het opstellen van de schadeoverzichten, vraagt dit tijd en zorgvuldigheid van de ouders en advocaten. We zijn voortdurend met de ouders en advocaten in gesprek over de voortgang en verwachten binnenkort de eerste schadeoverzichten te ontvangen. Wanneer het schadeoverzicht is ontvangen, wordt deze aan de kant van de overheid getoetst onder regie van de landsadvocaat. Indien noodzakelijk kan een schadedeskundige ingeschakeld worden om de causaliteit van geleden schade nader te onderzoeken. Vervolgens wordt een reactie opgesteld, waarover de beide advocaten in gesprek gaan. Afhankelijk van de inhoud van de schadeoverzichten, zal een aantal weken nodig zijn om tot een uitkomst te komen. Deze uitkomst kan een vergelijk zijn, maar ook een constatering dat de standpunten te ver uit elkaar liggen. In de laatste situatie geldt voor die ouder(s) de reguliere herstelroute. Wanneer zeven à acht schadeoverzichten zijn ontvangen, verwachten wij een eerste beeld te kunnen vormen van de mogelijke uitkomsten van de praktijktest. Op dat moment kan een eerste analyse uitgevoerd worden om te bepalen of een uitbreiding van de praktijktest mogelijk is en hoe deze het best ingericht kan worden.

Op een later moment wordt een eindevaluatie van de praktijktest opgesteld. Aan de hand daarvan kunnen besluiten worden genomen over de eventuele opschaling van het VSO-proces en de randvoorwaarden daarbij. Het kabinet hecht groot belang aan de pilot en zal de evaluatie en mogelijke opschaling voortvarend oppakken. De belangrijkste indicatoren voor succes zijn i) een toename van de oudertevredenheid op elementen als het gevoel van regie, tevredenheid over de tegemoetkoming en de mogelijkheid de KOT problematiek af te sluiten, ii) positief resultaat op

procesindicatoren zoals snelheid van het proces en uitvoerbaarheid op grotere schaal.

Online ouderportaal

Veel ouders hebben behoefte aan informatie en overzicht, bijvoorbeeld over hun status in het herstelproces. Daarom wordt in samenwerking met externe partijen onderzoek gedaan naar een online ouderportaal voor ouders waarin persoonlijke informatie over het herstelproces voor ouders inzichtelijk is. Het portaal zou minimaal de basisinformatie moeten weergeven, zoals of iemand is aangemeld en waar iemand op dat moment zit in het herstelproces. Wanneer de minimale basisversie is gerealiseerd zou de doorontwikkeling kunnen starten, die gericht is op het toevoegen van extra functionaliteiten die ouders meer inzicht en informatie geven. Denk daarbij bijvoorbeeld aan informatie over brieven van UHT of notificaties van betalingen of nieuwe regelingen. In de 11e VGR is een toelichting op het onderzoek naar de mogelijkheid tot het realiseren van een online ouderportaal opgenomen. Inmiddels is het onderzoek afgerond en is geconcludeerd dat een online ouderportaal positief kan bijdragen aan het (financiële) herstelproces van ouders, daarom is opdracht gegeven om het online ouderportaal stapsgewijs te realiseren. Per medio augustus is een projectleider gestart, die in nauwe samenwerking met onder andere het ouderpanel, UHT en een externe leverancier het ouderportaal zal ontwerpen en realiseren. Naar verwachting zal een basisversie van het ouderportaal begin 2023 kunnen worden gelanceerd.

Commissie Werkelijke Schade

Bij de 10e VGR is toegelicht voor welke uitdagingen de Commissie werkelijke schade (CWS) staat, namelijk het verbeteren van de kwaliteit van de adviezen en de bejegening van ouders, het terugbrengen van de doorlooptijden en het afronden van een beoordelingskader voor immateriële schade.[5] Dit alles in het belang van de ouders. Met het oog op deze uitdagingen is op 1 mei jl. een nieuwe coördinerend voorzitter aangesteld. Bij de 11e VGR is uw Kamer geïnformeerd over het feit dat deze coördinerend voorzitter zijn opdracht heeft teruggeven en dat naar aanleiding daarvan een opdracht is gegeven voor het uitvoeren van een Quickscan door ABDTOPconsult (ABD). Hierbij wordt uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van deze Quickscan, en de maatregelen die in het verlengde hiervan worden getroffen. Over de inhoud van deze brief heeft overleg met CWS plaatsgevonden. Conform de toezegging in het debat met de Tweede Kamer op 15 september jongstleden wordt CWS gevraagd om bij de 12e VGR een eigen reactie op het advies van de ABD en de voorgenomen maatregelen te geven.

Opdracht ABD; Quickscan en uitkomsten

De opdracht aan ABD betrof het uitvoeren van een Quickscan leidend tot een advies over duurzame oplossingen voor adequaat uitvoeren van de primaire taakopdracht van de CWS. Dit betreft kortgezegd het adviseren aan UHT over aanvullende schadevergoedingen van gedupeerde ouders. Voor de conclusies en aanbevelingen wordt verwezen naar de bijgevoegde Quickscan. Aan de aanbevelingen wordt langs onderstaande lijnen opvolging gegeven.

[5] Kamerstukken II 2021–2022, 31 066, nr. 1003.

Aanpassing van de Instellingsregeling CWS

ABD adviseert het instellingsbesluit kaderstellender te maken. Op dit moment wordt overleg gevoerd over een herziene instellingsregeling. Hierin zal aandacht worden besteed aan de opdracht, namelijk de ruimhartige toepassing van het Nederlandse civiele schadevergoedingsrecht, de positie van de CWS in de hersteloperatie, en wordt de vergewisplicht geëxpliciteerd. Ook zal daarin de beoogde nieuwe rol en mandaat van een voorzitter worden meegenomen.

Nieuwe voorzitter en nieuw profiel leden

ABD adviseert ook om een politiek-bestuurlijk profiel op te stellen voor een coördinerend voorzitter/bureaudirecteur met mandaat, verantwoordelijkheid en bevoegdheid voor organisatie, teambuilding, het slaan van bruggen tussen disciplines en de communicatie. Er is inmiddels gestart met de werving van een nieuwe fulltime coördinerend voorzitter. Hierbij wil ik mijn dank uitspreken richting de huidige voorzitters, die begin dit jaar hun positie ter beschikking hebben gesteld om plaats te maken voor een nieuwe fulltime coördinerend voorzitter. Ook wordt een nieuw profiel voor commissieleden opgesteld met aandacht voor de benodigde disciplines en competenties binnen de CWS, gecombineerd met een grotere beschikbaarheid. Lidmaatschap van de CWS is geen nevenfunctie maar veeleer een (grote deeltijd-)baan. Momenteel wordt met de huidige commissieleden gereflecteerd op het profiel.

Oplossingskansen hele keten

De ABD doet ook een aantal aanbevelingen die betrekking hebben op de keten van de hersteloperatie en de plaats van het bredere vraagstuk van de vergoeding van «werkelijke schade». Deze zien onder meer op onderdelen zoals de VSO-route, waarop eerder in deze brief is ingegaan. In de 12e VGR wordt uw Kamer geïnformeerd over de overige onderdelen, zoals de verbetering in de dossiervorming of de begeleiding van ouders.

Beoordelingskader immateriële schade

Met de 12e VGR wordt het beoordelingskader van immateriële schadeposten naar uw Kamer gezonden. Het is van groot belang dat ouders, advocaten en andere stakeholders meer duidelijkheid krijgen over het beleid bij de toekenning van dergelijke schadebedragen.

Bij al de voornoemde maatregelen staat steeds het belang van de ouder centraal.

De Staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane,
A. de Vries